

ΑΛΕΞΑΝΤΡΟΣ ΠΕΤΕΦΗ
1823 - 1849

Έργο του Ούγγρου ζωγράφου
Μπέντσοφ.

ΤΑ ΕΚΑΤΟΧΡΟΝΑ ΤΟΥ ΠΕΤΕΦΗ

Budapest, στις 21 του Γενάρη 1923 ν. ή.

Φίλε κ. Π. Ταγκόπουλε,

Πρώτα—πρώτα σε συχαίρω για την προβίβασή σου από συντάχτη σε διευθυντή του αγαπητού «Νουμά». Ἐλπίζω και εὐχομαι νά μείνη τό καινούργιο περιοδικό ἄξιο τοῦ παλιού, πού ἔχει ἀναθρέψει ὀλάκιση φιλολογική γενεά ἀξιόλογη κ' ἔχει ἀποκτήσει στή λογοτεχνική ἱστορία τῆς Ἑλλάδας θέση ἀναγνωρισμένη και στό ἐξωτερικό ἀκόμη, καθὼς τό μαρτυρεῖ ἡ γεωμανικά γραμμένη ἱστορία τῆς νεοελληνικής φιλολογίας τοῦ Καθηγητῆ Thumb.

Ὁ «Νουμάς», κατὰ τό πρόγραμμά του νά παρακολουθήσῃ τὴν παγκόσμια φιλολογική κίνηση και στή νέα περίοδο, πού μπαίνει τώρα, θά ἔκανε ἀσυχώρητη παράλειψη, ἀν' δὲ λάβαινε ἀνάλογο μέρος κ' ἐκείνος στις γιορτὲς πού γίνονται τώρα στή Γερμανία, στή Γαλλία, στήν Ἰταλία κλπ, ὡς και στή Φινλαντία και στὰ Βαλκάνια ἀκόμη για τὰ ἑκατόχρονα τῆς γέννησης τοῦ μεγαλήτερου μας ποιητῆ, τοῦ Petöfi. Τό μικρὸ ἄρθρο μου συνοπτικά δίνει τὴ βιογραφία και τὸ ἔργο του για νά τὰ γνωστοποιήσῃ στό Ἑλληνικὸ κοινόν. Σόχρονα σοῦ στέλνω και τὴν εἰκόνα τοῦ ποιητῆ πού ἂν εἶτανε εὐκολο νά τυπωθῆ, θά στόλιζε ἀρετάτῳ φύλλο. Εἶναι ἔργο ἑνός ἀπὸ τοὺς καλῆτερους ζωγράφους μας, τοῦ Benczur.

Μὲ τὴν ἐλπίδα, νά μᾶς φιλοξενήσῃς, σοῦ στέλνω τοὺς φιλικούς μου χαιρετισμούς.

ΑΝΤΡΕΑΣ ΧΟΡΒΑΤ

ΑΛΕΞΑΝΤΡΟΣ ΠΕΤΕΦΗ

Αὐτὲς τίς μέρες γιορτάζει ἡ Οὐγγαρία και μαζί της ὅλος ὁ πολιτισμένος κόσμος τὰ ἑκατόχρονα τῆς γέννησης τοῦ μεγαλήτερου και παγκόσμια ἀναγνωρισμένου λυρικοῦ ποιητῆ τῆς, τοῦ Ἀλέξαντρου Πετέφη. Σὰν ἐθνικὸς ποιητῆς τῆς οὐγγρικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1848, στάθηκε για τὸ ἔθνος του, ὅτι ὁ Σολωμὸς για τοὺς Ἕλληνας τὸ εἰκοσιένα. Και ὅπως ὁ ἄλλος μέγας Ἕλληνας ἰδεαλιστής, ὁ Μαβίλης, στήν ἐποχὴ μας, θυσιάσε κ' ἐκείνος τὴ ζωὴ του στό πεδίο τῆς μάχης για τὴν ἰδέα, για τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδας του.

Γεννήθηκε τὴν πρώτην ὥρα τῆς πρώτης μέρας τοῦ 1823 σ' ἕνα ἀπλὸ σπιτάκι τῆς ἐπαρχιώτικης πόλης Kiskörös. Ἡ ζωὴ του γιομάτη

ἀγῶνες, περιπέτειες. Ἀπὸ τὰ δεκαέξη του χρόνια ἀρχίζει τὴ σκληρότερη βιοπάλη. Γιὰ ὕλικούς λόγους ἀναγκάζεται δυὸ τρεῖς φορές νὰ διακόψῃ τὶς σπουδές του, μὰ κ' ἔτσι δὲν κατορθώνει νὰ τελειώσῃ οὔτε τὸ γυμνάσιον. Δοκιμάζει διάφορους δρόμους. Παρατὰ πρῶτα τὸ σχολεῖο γιὰ ν' ἀνεβῆ στὴ σκηνή. Ὑστερα ἀφήνει τὸ θέατρο γιὰ τὸ στρατό, — γιὰ νὰ ξαναγίνη ἀργότερα πάλι μιὰ μαθητὴς, μιὰ ἠθοποιός. Στὸ μεταξύ δὲν παύει νὰ γράφῃ ποιήματα καὶ νὰ διαβάξῃ ἀπὸ τοὺς οὐγγρους τὸν Τσοκονάη, τὸν Βερεσμάρτη, ἀπὸ τοὺς γερμανοὺς τὸ Σίλλερ, τὸ Λέναου, τὸ Χάινε, ἀπὸ τοὺς γάλλους τὸν Οὐγκό καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα τὸ Βερανζέρο.

Νέος 23 χρονῶν ἀποφασίζει νὰ παρουσιασθῆ στὸν τότε ξακουστότερο ποιητὴ, τὸ Βερεσμάρτη. Τοῦτος ἀπὸ τὰ χειρόγραφα ποῦ τοῦ παραδίνει, ἀναγνωρίζει ἀμέσως τὴ μεγαλοφυΐα του. Ἔτσι στὰ 1844 βγαίνει ὁ πρῶτος τόμος μὲ ποιήματά του. Αὐτὸς τότε φανερώναι στὸ Κοινὸ καὶ τότε βοηθᾷ νὰ μπῆ συντάχτης σ' ἓνα καλὸ περιοδικό. Στὴ νέα θέση μὲ μιᾶς παύουν οἱ ὕλικές του στενοχώριες καὶ μπορεῖ πιά λεύτερα ν' ἀφοσιωθῆ στὴν ποίηση καὶ στὴ μελέτη. Στὰ 1847 παντρεύεται μὲ τὴν Ἰουλίαν Σέντρη, ποῦ τὴν εὐτυχησμένη ζωὴ του μαζί της, χάλασε ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 1848—9. Ἡ ἐπανάσταση αὐτὴ συνεπαίρνει μαζί της καὶ τὸν Πετέφη. Στὶς 31 τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1849 στὴ μάχη τοῦ Σέγκεσβαρ χάθηκε γιὰ πάντα. Δὲν ξαναβρῆκανε οὔτε τὸ πτώμα του.

Ὁ Πετέφη εἶναι πρῶτ' ἀπ' ὅλα λυρικός ποιητὴς. Τὸ δημοτικὸ τραγούδι εἶναι τὸ εἶδος ποῦ προτιμᾷ. Μεγάλον μέρος ἀπ' τὰ τραγούδια του ἀφιερώνει στὴν πατρίδα. Ἐκφράζει σ' αὐτὰ αἰσθήματα δημοκρατικώτατα. Λαός, πατρίδα, λευτεριά ἀγκαλιάζονται ἀδερφικά μέσα στὴ φαντασία του. Καὶ τὰ τρία ἴσια τ' ἀγαπᾷ. Ὁ τόπος, ποῦ ἔχει γεννηθεῖ, ἡ Μεγάλῃ Πεδιάδα, μὲ τοὺς ξεχωριστοὺς τύπους του, μὲ τὶς φυσικὰς ὁμορφιάς του, τοῦ ἐμπνέει ἔξοχος περιγραφές. Μᾶς συγκινοῦνε ἄλλα του ποιήματα, ὅπου φανερώναι τὴ στοργὴν του γιὰ τοὺς γονιούς καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του γιὰ τὸ πατρικὸ σπίτι. Τὴν πιδ βαθεῖα ὁμῶς ἐντύπωση κάνουνε τὰ ἐρωτικά του τραγούδια καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἐκεῖνα ποῦ ἐμπνέονται ἀπὸ τὸν ἀθάνατον ἐρωτὰ του, ποῦ τὸν καίει γιὰ τὴν Ἰουλίαν Σέντρη, τὴ γυναῖκα του.

Δημιούργησε καὶ στὸ ἐπικὸ εἶδος. Τὸ γνωστότερον ἐπικὸν του ποίημα εἶναι: «Γιάννης, τὸ παλλικάρικ», ἓνα λαϊκὸν παραμῦθον σὲ στίχους. Ἔκαμε ἀκόμα δοκιμὴν στὸ δράμα, στὸν πεζὸν λόγον καὶ στὴ μετάφρασιν, μὰ ὅλα τᾶλλα δὲ φτάνουνε τὰ λυρικά του ποιήματα, καθὼς ἴσα

μέ τὰ σήμερα δὲ βρέθηκε ἄλλος οὐγγρος λυρικός, πού νά τόν ξεπεράση.

Ὁ ἀλύγιστος χαρακτήρας, ἡ φυσική του αἰσταντικότητα, κ' ἡ εἰλικρίνεια εἶναι τὰ προσόντα πού τότε διακρίνουν. Ὁ μελωδικώτατος ρυθμός, ἡ ἀπλή-λαϊκή γλώσσα κάνουνε νά εἶναι εὐκολονόητος καί ἀγαπημένος ἀπ' ὅλους. Ὅμως γιά τὰ καθαρὰ οὐγγρικά στοιχεῖα πού χαρακτηρίζουνε τὰ ποιήματά του, εἶναι πολὺ δύσκολος στή μετάφραση. Μ' ἔλα τοῦτα βρῆκε ἐρμηνευτὲς στὶς περισσότερες γλώσσες. Στὴ γλώσσα τους μποροῦνε νά τότε διαβάξουνε τώρα πιά οἱ γερμανοὶ (μετάφρ. : Neugebauer κ. ἄ., βιογραφία : A. Fischer), οἱ γάλλοι (μετάφρ. καὶ βιογραφία : Chassin), οἱ ἰταλοὶ (μετάφρ. Cassone), οἱ ἄγγλοι (μετάφρ. Loew), οἱ τρεῖς σκαντιναβικοὶ λαοί, οἱ σλάβοι, οἱ ρουμῶνοι : κ' οἱ φινλαντέζοι.

Μὲ τὴν ἐλπίδα νά μ' ἀκολουθήσουνε στὸ δρόμο πού ἀνοίγω, ἄλλοι πιδ ἄξιοι ἀπὸ μένα, δημοσιεύω στὸ σημερινὸ ἀριθμὸ τοῦ «Νουμά» ἓνα πολὺ γνωστὸ ἐρωτικὸ του ποίημα γραμμéνο στὴ γυναίκα του μιὰ χινοποριάτικη μέρα τοῦ 1847. Εἶναι τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ ποιήματα τοῦ Πετέφη πού μεταφράζεται στὰ ἑλληνικά.

Τέλος τοῦ Σεπτέμβρη

(September végen)

Τὰ λούλουδ' ἀκόμα στοὺς κάμπους ἀνθίζουν,
κ' ἡ πράσινη λεύκα ὀλοένα ἀργοτρέμει ..
Μὰ κοίταξε πέρα καὶ ἰδὲς τὸ χειμῶνα !
Τὰ βράχια σκεπάζει τὸ κάτασπρο χιόνι.
Τὴ νιά τὴν καρδιά μου τὴν καίει καλοκαίρι,
καὶ μέσα της κλείνει τὴν ἀνοιξὴ ἀκέρια.
Μὰ νά ! τὰ μαλλιά μου τὰ μαῦρα πού ἀσπρίζουν,
τὸ χιόνι κ' ἡ πάχνη ἀγάλια τ' ἀγγίζουν.

Μαραίνονται τ' ἀνθη, ἡ ζωὴ γοργοτρέχει ...
Γυναίκα μου, ὦ ἔλα σιμά μου νά κάτσης.
Στὸ στήθος μου γέρνεις τώραῖο σου κεφάλι ;
Ποῦ ξαίρεις ἂν χήρα μεθαύριο δὲν κλάψεις ;
Γιὰ πές μου, κὶ ἂν τύχη καὶ πρῶτος πεθάνω,
θὰ χύσης στὸ σάβανο ἔπάνω τὸ δάκρυ ;
Δὲ θάρθῃ μιὰ μέρα πού τ' ὄνομα τοῦτο,
ἀλί !— θὰ ξεχάσης γιὰ ἓν' ἄλλο καινούριο ;

Και σὺν παρατήσῃς τὸν πένθιμο πέπλο
σημαία τοῦ τάφου μου, βάλλονε, μαύρη.
Κ' ἐγὼ θάνεβῶ κι ἀπ τοῦ χάρου τὸν κόσμο
μιὰ νύχτα, μαζὶ νὰ τὸν σύρω στὸν ἄδη,
νὰ σβήσω μὲ κείνον, τὰ δάκρυα ποὺ χύνω
γιὰ σέ, ποὺ θὰ μ' ἔχεις αἰώνια ξεχάσει,
νὰ δέσω τίς μαύρες πληγές τῆς καρδιάς μου,
ποὺ ἀκόμα ἐκεῖ κάτω, γιὰ σέ τρέμει πάντα.

Ὁ Ἑρμανν Γκρίμ, καθηγητὴς στὸ πανεπιστήμιο τοῦ Βερολίνου, γράφει τ' ἀκόλουθα γιὰ τὸν ποιητὴ μας: «Στὰ ποιήματα τοῦ Πετέφη ἀκούγεται γιὰ πρώτη φορὰ ἡ μελωδία τῆς νέας ἐποχῆς... Ὁ Πετέφη, ὁ Ὅμηρος, ὁ Δάντε, ὁ Σαιξπηρός καὶ ὁ Γκαίτε μοῦ φαίνονται κάποτε σὺν ξαναγυρισματα στὴ ζωὴ ἐνὸς καὶ τοῦ ἴδιου ποιητῆ».

DR. HORVÁTH ENDRE

Δέχτορας τῆς νεοελληνικῆς στὸ Πανεπιστήμιο
τῆς Βουδαπέστης.

ΑΠΟ Τ' ΑΜΑΡΤΩΛΑ

ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Λιγερές, ὀρθόστηθες, σῶς βλέπω νὰ περνάτε, σὺν ἀδιάφορες καὶ ὄμως τρομαγμένες. Ἀποφεύγετε τοῦ ματιοῦ μου τὸ ζωηρὸ πόθο καὶ χλωμιάζετε ἀπὸ τὸ φόβο. Μὰ ἐγὼ δὲν θὰ ξεπέσω ποτε νὰ ἱστορήσω σὲ ἄλλους τὴ γλυκειὰν ὥρα ποὺ χάρηκα τὰ μάτια, τὰ χεῖλια, καὶ τὸ κορμί σας. Οὔτε θὰ βροντοφωνάξω γιὰ τὴν κατάντια τῶν σγουρῶν δόλομαυρῶν μαλλιῶν μου. Ἄσπρισα καὶ ρυτιδώθηκα, γιὰτὶ σὲ γνώρισα γυναίκα, μὰ δὲν θὰ σὲ ἀναθεμετίσω.

Σὲ καμαρώνω ἀκόμα καὶ ὕμνο σοῦ ψέλνω. Περιπάτησε ὑποκριτικὰ καὶ ἄφοβα ἀνάμεσα στὸν κόσμο σου, στὶς πλατιές, στὰ σαλόνια καὶ στὶς ἐκκλησιές. Γιὰ μένα εἶναι χαρὰ καὶ ἱκανοποίηση ν' ἀκούω τοὺς ἀναστεναγμοὺς ἐκείνων ποὺ λυώνουν στὸ πέρασμά σου.

Κι ἀκόμα γι' ἀσφάλειά σου μάθε πὼς χθὲς τὸ βράδυ πέταξα στὸ φλογισμένο τζάκι γράμματα ἐρωτικά, πλεξοῦδες, κάρδα, ξεραμένα λουλούδια, ὅλον τὸν ἀνθὸ τοῦ ἀρραβῶνα καὶ τοῦ μυστικοῦ γάμου.

Τὴν ἁμαρτία σου ἐγὼ ἐχάρηκα καὶ γι' αὐτὸ τὴ θυμιατίζω. Μοῦ